

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:
Oradea,
Parcul Ștetan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:
Pe un an . . . . . 200 Lei.
Exemplarul . . . . . 5 Lei.

PARTEA NEOFICIALA

Cercuri culturale la sate

Este afară de orice îndoială, că poporul nostru — deși nu din vina lui, ci în urma vitregiei sorții — e destul de înapoiat în cultură. Mai ales pe unele locuri, cum este și Bihorul, întunecimea este înspăimântătoare. Pe alte locuri, cum e de pildă județul Satu-Mare, poporul nostru sub domnia de tristă amintire sub care a stat o mie de ani, începuse a-se de-naționaliza cu desăvârșire, pierzându-și aproape și cea mai firească legătură cu restul Neamului românesc, limba strămoșască.

Ungurii cu de-adinsul ne-au ținut în sclăvia prostiei și a analfabetismului. Copiii români dacă umblau la școală bine, dacă nu — își ziceau — și mai bine. Cu cât un popor e mai incult, cu atât îl poți stăpâni mai ușor, — iată deviza lor afurisită!

Este cât de firesc deci, ca imediat după înfăptuirea unității noastre naționale, conducătorii Neamului să se gândească întâi și mai întâi la repararea trecutului prin refacerea lui culturală. Și pentru acest lucru era chemat prin înșasă menirea ce o are, ministerul instrucțiunii publice.

Spre lauda noastră — căci Neamul întreg se mândrește cu aceasta — miniștrii noștri de instrucție, pe cari i-am avut dela unirea națională încoace, nu numai că s'au înțeles menirea, dar cu o febrilitate aproape supraomenească s'au pus pe lucru, pentru a aduce cât mai îngribă și cât mai multă lumină în satele noastre oropsite în trecut.

Sub ministrul P. P. Negulescu se organizează învățământul secundar. Copiii noștri dela sate se înlesni într'un chip extraordinar accesul la aceste școli. Putem zice, că am pus lumea în uimire cu numărul colosal al elevilor secundari veniți dela sate. Avem și sate de acelea, de unde peste 300 copii de țărani au pornit „la școlile cele mari“ dela orașe.

Urmașul d-lui Negulescu, d-l Dr. C. Angheliescu, știm cu câtă energie a lucrat pentru ca să ne dea dascăli și școli primare la sate. În scopul acesta a-

cest harnic ministru a adus legea învățământului primar-normal, a întemeiat o mulțime de școli normale (azi avem 100 de școli normale), a clădit școli primare în toate comunele unde nu erau. Indesebi această din urmă activitate a D-lui este aproape fără pereche. Astfel s'a dat posibilitate ca fiecare țaran să-și poată purta copiii la școală.

Legea învățământului primar se îngrijește și de adulți, obligându-i să cerceteze școala până la vârsta de 18 ani. Muncindu-se cu elanul început, cu ajutorul lui D-zeu în câțiva ani nu vom mai avea analfabeți în generația de azi.

Dar cea de ieri?

Involuntar se pune întrebarea. Actualul ministru de instrucție, îndârjitul filosof, și-a propus să nu lase fără hrană sufletească nici generația acelorora, cari au scăpat — irevocabil — de pe băncile școlii. Ca și aceștia să se poată încălzi la focul sacru al culturii, a întemeiat așa zisele „Centre culturale“ la sate, cari centre culturale apoi au menirea de a îngriji de cultivarea poporului dela sate.

Organizarea acestor centre culturale se prezintă în chipul următor: Fiecare plasă e împărțită în mai multe cercuri culturale, al căror miez îl formează centrul cultural. Aceste centre sunt alese din acele comune, la cari este mai ușor accesul, fie că au gară sau șosea, fie că din alte motive poporul obicinuește a le cerceta mai des. În astfel de centre învățătorul local este conezut cu conducerea centrului, cu aranjarea și manipularea unei biblioteci populare, cu ținerea de conferințe, declamări, coruri etc. etc. Într'ajutorul conducătorului stau — și sunt obligați la aceasta — toți învățătorii și învățătoarele din comunele aparținătoare cercului respectiv. Conducătorul cu acești ajutori-colegi compun din săptămână în săptămână câte-un program potrivit cu priceperea poporului, din care nu poate lipsi sufletul programului: *conferința*. Ședințele culturale se țin duminică și în sâr-

bători, și se invită poporul — fără deosebire de naționalitate — din comuna unde se ține ședința, precum și din comunele din jur. Ședințele se țin nu numai la centru, ci în fiecare comună din cerc. Bineînțeles că aceste ședințe se țin numai în timpul când țărănul nu e ocupat cu lucrul câmpului, din Noembrie și până în Mai.

Ministrul de interne a dat ordin tuturor pretorilor și notarilor, ministrul sănătății publice medicilor, ca să stea într'ajutor învățătorilor la aceste ședințe culturale, luând parte nu numai în mod pasiv, dar și activ prin câte-o conferință practică, chemată de a da sfaturi bune poporului pe toate terenele.

După cât suntem informați, acelaș ordin l-au dat și unii chiriari preoților lor.

Când deci aducem la cunoștința Onor. nostru Cler existența și organizarea cercurilor culturale nu găsim cuvinte destul de ferbinți pentru a-l ruga să-și dea și dânsul concursul său prețios cât mai des și cât mai eficace. Mai ales, că Ministerul Instrucțiunii renumerează cu 300 Lei câte-o conferință.

Dar nu râvna după câștig să ne fie imboldul principal, ci ceea ce știm că a animat și în veacurile de restricte sufletele preoților noștri, când încă „potirele erau de lemn dar inimele de aur“, adică: *dragostea de biserică și neam!* N. N.

Biserica Românilor

din Oradea-Mare și județul Bihor. Bulla „Indefessum“

V.

Intemierea Episcopiei unite din Oradea.

Iată aici ca titlu de document însemnata „Bullă“ prin care se înființează o Episcopie pentru Românii din ținuturile cele mai mărginașe ale teritoriului lor etnic din Apus, dată de Pius al VI-lea la 17 Iunie 1777, document netradus încă în românește.

Piu, Episcopu!

Servul servilor lui D-zeu.

Pentru vecinică amintire!

Râvna cea neobosită, și nu în deajuns recomandabilă, a persoanelor împodobite cu demnitate regească, pentru sporirea religiei catolice, de a o promova și ajuta cu ajutorul buneii voințe apostolice, ceea ce scaunul Apostolic mereu a ținut de lucru glorioș, și Noi, cari nu întrelăsăm a vărsa rugăciuni în fața Celui Preainalt pentru ca Adunarea Credincioșilor să crească din zi în zi, văzând cerându-se aceasta chiar din partea inimilor regești, și primind cu veselie și bucurie o dorință atât de sfântă și evlavioasă, găsită de bună în Domnul, pentru răspândirea credinței ortodoxe, chiar și de către aceste persoane, Noi, cu autoritatea dată Nouă de Christos, Ne grăbim a o duce la doritul sfârșit.

Deoarece am aflat prin mult iubita noastră în Christos fiică, Maria Terezia, Împărăteasă văduvă, și a Ungariei și Boemiei Regină Apostolică, că în toate teritoriile și provinciile ereditare ale Ungariei, sunt multe popoare apărținătoare ritului Bisericii orientale, și că între acelea, deși nu puțini sunt cari mai persistă în sânul sfintei Maice Biserici, cu toate acestea cu mult mai mare este numărul acelor, cari rătăcind dela adevărata credință, și aparținători ritului numitei Biserici orientale schismatice, au episcopi provăzuți cu jurisdicțiune independentă de Episcopii latini, ba au și pe Arhiepiscopul lor metropolitan, și de aceea însăși Regina Maria Terezia, însuflețită mereu de râvna răspândirii religiei ortodoxe din ce în ce mai mult, cu scopul ca sfânta Unire a acelor să se poată

sprizini în modul cel mai potrivit, Ne-a prezentat Nouă rugăminți insistente, ca în locul Vicariatului Apostolic de rit grec să înființăm un Episcopat catolic, și încă chiar în orașul Oradea-Mare, unde asemenea nu este mic numărul locuitorilor greco-catolici, care să păstorească sufletele tuturor dreptcredincioșilor aparținători ritului Bisericii orientale, adică a Greco-catolicilor, după cum dânsa în epistola sa regească adresată Nouă Ne-a expus mai pe larg.

Noi la referatul iubitului Nostru fiu și magistru, Petru Maria Nigrone, referent în ambele Noastre Signaturi, și secretarul mai jos numitei Congregațiuni; ascultând Noi despre aceasta cerere și sfatul Venerabililor Noștri Frați Cardinali ai Sfintei Biserici Romane din Congregația pentru afacerile Consistoriale, precum și informațiunea și părerea iubitului Nostru fiu și al Scaunului Apostolic Nunțiu în orașul Viena, de a împlini cererea aceleiaș Regine Apostolice Maria Terezia, și voind Noi, întrucât e permis în Domnul, să arătăm speciale grații și favoruri către întregă națiune de rit grec, și a ne îngriji de binele spiritual al ei, din îndemn propriu, și cu știință sigură, cu autoritatea Noastră Apostolică, suprimăm pentru totdeauna și stingem slujba aceluia Vicariat Apostolic, precum și titlul și numirea lui; iar Vicariatul astfel prin Noi suprimat și stins, din plenitudinea puterii Apostolice, îl ridicăm întru Episcopie, ce se va numi „Greco-catolică Unită de Oradea-Mare“, precum și biserica așezată în acelaș oraș, ce se va designa de susnumitul Nunțiu, a o ridica întru catedrală greco-catolică unită de Oradea-Mare, pentru un viitor episcop de Oradea-Mare, de acelaș rit greco-catolic unit, în acelaș mod și formă, și bucurându-se de aceleași insignii, privilegii și prerogative, de cari se bucură celelalte Episcopii și respective Episcopii de ritul grec unit, cu deplină jurisdicțiune episcopală asupra tuturor celor de rit grec unit, din numitul oraș Oradea-Mare, și din alte locuri și ținuturi, ca ma jos, cari se vor designa pentru viitorul Episcop de rit grec unit din Oradea-

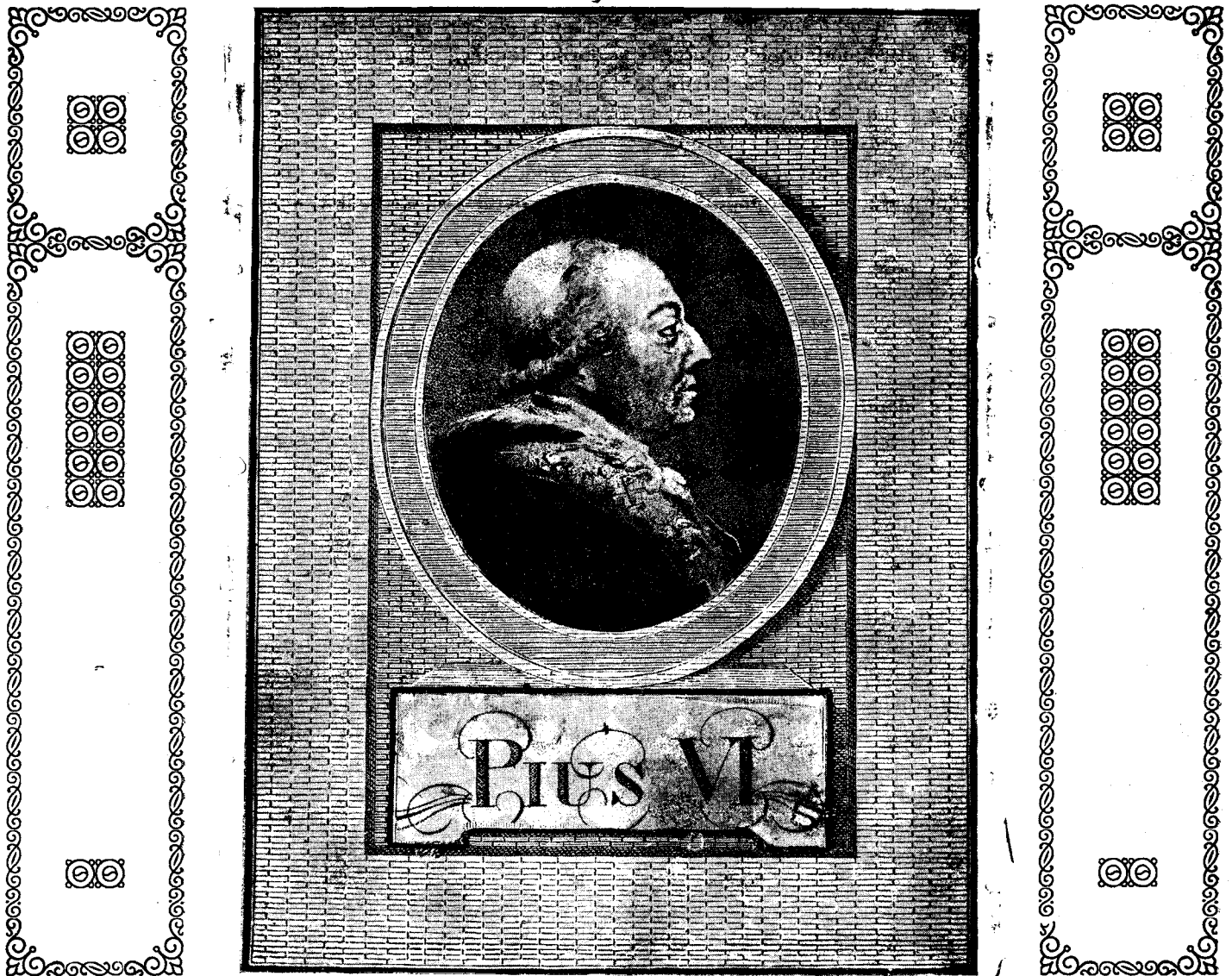

Mare, și pentru Dieceza lui de mai jos, ceace prin aceasta cu prezisa Noastră autoritate Apostolică și ridicăm pentru totdeauna și instituiem.

Iar ca dotațiune aceleiaș biserici catedrale din Oradea-Mare, ridicate de Noi ca mai sus, și pentru păstrarea cuviincioasă a demnității episcopoești, cu aceiași autoritate apostolică concedem și asemnăm suma de 6000 floreni, moneda finuturilor acelora, dată în alâtea bunuri imobile de către Maria Terezia Regina Apostolică, precum și Consistorului instituit acolo

Afară de aceea pentru Dieceza fiitorului Episcop de rit grec unit din Oradea-Mare, cu aceiași autoritate apostolică atribuim, asemenea pentru totdeauna, și aplicăm, următoarele limite, în tot ce privește parohiile și sufletele greco-catolice, Comitatul Bihor, Békés și celelalte districte ale Diecezei de rit latin de Oradea-Mare, precum și Comitatele Arad, Csanád și așa zisul Banat-Timișan din Dieceza Csanádului, asemenea de rit latin, Comitatul Csongrád din Dieceza Váczului.

Și afară de aceea, cu prezisa Noastră autoritate

și Seminarului teologic necesar: hotărând ca în numitul oraș Oradea-Mare, pentru viitorul Episcop de rit greco-catolic unit din Oradea-Mare, să se destineze casă episcopală întră locuință decentă, iar în susnumita biserică catedrală din Oradea-Mare, ridicată de Noi ca mai sus, trebuie neapărat să se instituiască preoți de mir ori monahi să săvârșească în aceiași biserică catedrală din Oradea-Mare, instituită de Noi ca mai sus, rostul Capitulului și al canonicilor și al altor slujbași din funcțiunile divine și să plinească slujba fieștecăruia.

apostolică numitei Regine Apostolice Maria Terezia, precum și Regilor succesori ei în numitul Regat al Ungariei, admitem grațios pentru totdeauna, în cadrele dreptului stabilit după timp, de a numi ori a prezentă dreptul de a Ne propune nouă și Pontificelui Roman, după vremuri, o persoană potrivită pentru Biserica episcopală de rit grec unit de Oradea-Mare, întemeiată de Noi ca mai sus, atât întâiaioară în vacanța ei originală dela întemeiere, cât și în viitor, în viitoarele ei vacanțe, în acelaș mod, mod precum e datina Sfântului Scaun Apostolic de a pune episcopi în fruntea bise-

ricilor din numitul Regat al Ungariei, cu prilejul numirii sau a prezentării; astfel însă ca atât episcopul care va fi instituit pentru prima oară în biserica catedrală de rit grec unit din Oradea-Mare, întemeiată de Noi ca mai sus, cu ocaziunea vacanței ei originale dela întemeiere, precum și toți succesorii lui, să nu prejudice nici decât jurisdicțiunii ordinare a Episcopului latin din Oradea-Mare, ci jurisdicțiunea sa ordinară să o deprindă numai asupra clerului și a poporului rutean (?) grec unit, și asupra celorlalți cari urmează acelaș rit și unirea, și petrec, fie în orașul Oradea-Mare, fie în Dieceza ca mai sus limitată, observând cu exactitate și îndeplinind toate decretale edate până aci, și cari le va mai eda, cu privire la Grecii cari trăiesc amestecați cu Latini, și cari nu se opun acestei noi orânduiri apostolice, de către Congregația Venerabililor Noștrii Frați Cardinali ai aceleiași sfinte Biserici Romane pentru afacerile Propagării Credinței (Propaganda Fide).

Și venerabilului Nostru frate Arhiepiscop de Strigon, de azi și de pe vremuri, cu îndemnul și știința în asemenea cazuri, prin prezenta îi poruncim, ca toată jurisdicțiunea ce îi compete în virtutea dreptului metropolitan asupra bisericilor sufragane din acea Provincie, să o deprindă pe deplin și asupra viitorului Episcop de rit grec din Oradea-Mare; și de aceea actualului, precum și viitorilor arhiepiscopi de Strigon, cu susnumita autoritate apostolică îi dăm și împărțim dreptul, că decâteori îi va plăcea, să cerceteze și să cunoască liber și licit, ceea ce va crede că se țin de curățenia credinței și de binele spiritual al sufletelor.

Și hotărând ca acelea de față să fie pentru prezent și viitor mereu valide și eficace, și să aibă și să obțină efectul lor întreg și plin, și să se observe tare și inviolabil de către toți aceia pe cari îi privește în prezent și îi va privi oricând în viitor, și nicicând, din nici un motiv, sau cauză, oricât de juridică, ori legitimă, sau pentru că cauzele pentru cari s'au dat prezentul document nu s'au verificat, sau n'ar fi juste din vișul subreptiunii sau obreptiunii, al nulității sau al invalidității, sau din cauza intențiunii Noastre rău înțelese, sau din cauza ori și cărui alt defect, fie cât de mare, cât de substanțial, cât de neprecugetat, și neprecugetabil, și care ar recere o mențiune și expresiune specială și individuală, sau pentru că în ceea ce expuse, sau în ceva ale lor, nu s'au observat solemnitățile, ori că altceva ce era de observat și de împlinit nu s'a observat și nu s'a împlinit, sau din oricare alt motiv, de drept sau de fapt, sau de statut, sau eșit din vre-un obicei, sau din (motivul) leziunii mari, foarte mari, sau totale, sau sub oricare alt colorit, pretext, alt motiv, sau cauză, oricât de justă, raționabilă, juridică, legitimă, pie, privilegiată, chiar și de aceea care trebuie necesarmente exprimată pentru efectul validității celor prezente, sau pentru că voința Noastră sau ceea ce expuse mai sus nu ar apărea nicăiri,

sau pentru că s'ar putea dovedi contrariul — nici să se cenzureze, combată invalideze, retracteze, să se chieime în judecată ori controversă, sau să se reducă la cale și la termeni juridici, sau împotriva acelor să ceară remediul restituirei în starea de mai înainte, a deschiderii gurii, a reducerii la cale și la termeni de drept, sau orice alt remediu de drept sau de fapt, sau al grației, al justiției, sau să se folosească cineva prin orice intențiune, știință, sau plenitudine de putere, concese, cerute, sau emanate în asemenea cazuri, sau să se poată folosi în judecată, sau afară de aceea; și prezenta să nu se cuprindă sub revocările, suspendările, limitările, modificările, derogările, sau sub alte dispozițiuni contrare ale grațiilor asemenea, sau neasemenenea, prin orice fel de scrisori și constituțiuni apostolice, ori regule ale Cancelariei Apostolice de ori și când, să fie date, sau se vor fi dând în viitor, acelea nici după dispariția Noastră, nici după venirea succesorilor Noștrii Pontifici Romani la vârful apostolatului suprem, nici sub celea asemenea cu privire la intențiune și știință și plenitudine a puterii, chiar în mod consistorial să fie date, și din oricare motive, și sub oricare cuvinte, tenoare și forme, cu orice fel de clauzule, prin orice decrete, chiar și dacă s'ar trată în ele despre prezentele dispozițiuni, chiar și după întreaga tenoare a lor, și chiar făcându-se specială amintire de ele, ci să formeze totdeauna excepție totală sub toate acelea, și de câte ori se vor fi dând de acelea, să fie tot de atâtea ori restituite, reasezate și pe deplin reintegrate în starea de mai înainte și validă.

Astfel și nu altfel trebuie să judece și să definească toți judecătorii ordinari sau delegați și auditorii cauzelor palatului apostolic, Cardinalii aceleiași sfine Biserici Romane, legații a latere, vicelegații, Nunții sf. Scaun, și toți ceilalți orice autoritate, putere, facultate, prerogativă și privilegiu ar avea, în orice cinste și demnitate s'ar afla substrăgându-se lor și ori căruia dintre ei facultatea sau autoritatea de a judeca și interpreta altfel, în orice judecată și în orice instanță; nul și neavenit să fie orice s'ar întâmpla să se judece altfel de către oricine și altă autoritate, știind și voind.

Fără să se opună celor de față, întrucât e de lipsă, regula dreptului căutat și ne'nlăturat a Noastră și a prezisei cancelarii apostolice, sau altele contrare celor prezente, date chiar și în decrete sinodale, provinciale, generale sau ale conciliilor universale, ori cari se vor da prin constituțiuni și ordinațiuni apostolice speciale sau generale; fără să se opună privilegiile și indulțele concese și ce se vor concede prin litere apostolice oricât de înalte, ori căror persoane sub orice tenoare și forme și cu orice fel de clauzule derogatorii a derogatoriilor, oricât de eficace și foarte eficace și neîndatinate și iritante, ori, decrete concese pentru timp și ce se vor concede în asemenea cazuri prin decrete în general, în special, din îndemn, din știință și din plenitudinea puterii.

Derogăm tuturor și singuraticelor acestora chiar dacă pentru suficiența lor derogare s'ar fi hotărât altfel, chiar și dacă după întreaga lor tenoare s'ar face amintire specială, specifică, expresă și individuală, și din cuvânt în cuvânt, nu însă prin clauzele genele aceeși însemnând, fiind de deplin și în de-ajuns exprimat și intercalat orice altă expresie s'ar înțelege sau orice altă formă trebuia să se observe, ca și când ar fi din cuvânt în cuvânt, nimic omis cu desăvârșire, ca și cum s'ar fi observat în ele forma tradițională, chiar și dacă ar fi ceva intercalat prezentelor, celor ce de altfel ar rămânea în țaria lor pentru efectul desăvârșit a celor de față — derogăm în modul cel mai larg și deplin, seriei lor și celor asemenea, numai în cazul de față în mod special, expres, oportun și valid, precum și tuturor celor împotriva.

Voim însă ca biserica catedrală de rit grec unit din Oradea-Mare să fie taxată, cum e datina, după venitele ei, și aceasta taxă să se treacă în cărțile ca-

mării apostolice, iar cu executarea celor de față să însărcinează prezisul nunțiu din Viena cu facultatea de a și subdelega.

Nimeni dintre oameni să nu outhese a înfrânge sau a se opune cu îndrăzneală temerară acestei pagini a Noastre de suprimare, stingere, întemeiere, instituire, concesiune, asemnare, atribuire, aplicare, admitere, de poruncă, de facultate, împărțire, decret, de derogare și de voință; dacă cineva ar îndrăzni însă a atenta aceasta să știe că va cădea sub mânia Atotputernicului D-zeu și a fericitilor Apostoli Petru și Pavel.

Dată din Roma, dela Sfântul Petru, în anul întrupării Domnului 1777, ziua 15, înaintea Calendei lui Iulie, al III-lea al pontificatului Nostru.

(Aceasta bullă se află în arhivul secret al auditoriatului P. S. Părinte, între consistorialele papei Piu VI, anul III. pag. 139—142. Copiată prin I. P. Sfinția Sa Iosif Schiro arhiepiscop italo-grec de Neocesarea).

Vitalitatea Papatului *)

... Existența Papatului, Domnilor, este unul din faptele cele mai mari și mai admirabile din istoria neamului omenesc, douăzeci de veacuri stau se cadă decând aceasta instituțiune subsistă neclintită și plină de vigoare printre luptele cele mai înverșunate ce se pot închipui. La început ferul și focul Neronilor și al Diocleșianilor margini nu cunosc în al tăia și al arde: unul după altul preste trezeci de Pontifici cad sub cruntele loviri, dar' în sfârșit ferul se tîmpește și focul se stinge, iar' Papatul rămâne. Furoarea tiranilor abia sfârșește și iață noi cete de dușmani interni năvălind asupra lui: erezii și schisme fără de număr pe toate căile se încearcă când să-i maculeze sfințenia divinelor sale învățăături, când să-i sfășie sînul, dar' de ajuns cu timpul să smulgă câteva popoare de sub pacinica lui stăpânire, nu ajung să-l dărîme, căci Papatul rămâne.

Lacrimile vărsate pentru săvârșirea dureroasei desbinări orientale încă sunt calde pe tețele adevăraților creștini, când un dușman și mai înverșunat, barbara semilună, pornind din fundul Arabiei, și devastând toate câte în drumul său le întîmpină, repede înaintează asupra Romei cu planul urgisit de a schimba în iesle altariul s. Petru: lupta e crâncenă și secolii se susține, dar' prin îngrijirile, prin stăruințele, prin jertfele Papilor, dușmanul slăbește, semiluna dă în declin, iar papatul rămâne.

Precând un călugăr sacrileg reaprinde certele interne cu o furie streină chiar' Ariilor și Nestorilor, și în scurtă vreme flacărele focului îngrozitor cuprind și mistuesc patria lui s. Bonifacie, nelăsând dintr'ansa

*) Din discursul rep. episcop Dr. Dem. cândva Radu ținut cu ocazia jubileului preotesc de 50 ani al Pontificelui Leo XIII, în catedrala catolică din București 1889. c. f. Revista cat. Anul III, fasc. XI, Nov. 1889.

decât imense ruine, ce vor fi semnul unui viitor și mai mare. În furia asaltului nelegiuit, eresiile deja îngropate, calumniile deja împrăștiate, sofismele deja spulberate, toate reinviază și devin arme ucigașe în contra Romei, ba încă apostatul strigă în oarba-i sumeție că și mort va fi moartea Papatului, dar' înzădar, căci dânsul se sfârșește miserabil ca și Arte, iar' Papatul rămâne învingător.

O filosofie impie, născută din aceeași anarchie religioasă voinde se distrugă cu ori-ce preț catolicismul și bine știind că inima lui este Papatul, în contra acestuia deschide cu sprijinul sectelor infernale o luptă de același fel, dar' mult mai înfocată decum a fost alui Iulian Apostatul. Pîini de încredere și de mândrie, acești fii ai întunerecului, acești distrugători ai adevăratei filosofii, anunță pe întrecute profeții și nutresc ca toți premergătorii și urmașii lor, speranțele cele mai mari că încurând vor cânta învingere pe ruinele Papatului. Dar' oh! deșerte sunt și speranțele lor și mincinoase profesiile, decumva nu am voi să zicem, că prin ele au prevestit o nouă biruință pentru papatul combătut fără de cruțare. După un veac de filosofie, a venit revoluțiunea, zice protestantul Robin, i-a împrumutat lozinca și a țintit la inimă târind pre Papa în exil, unde și moare! Un alt Papă îi urmează, catena perpetuității nu s'a rupt nici în zilele cele mai amare ale catolicismului.

Acum filosofia și-a făcut timpul, iar' distrugătorii dorm în trecut, lângă Luter Enciclopedia, Republica și Imperiul, Roma însă stă pururea dreaptă în mijlocul creștinismului sfășiat prin cruzimele necredinții și ale indiferentismului. Există și acum un Papă, cum a existat și sub Nerone, când creștinismul era sfășiat de fiarele cercului. Imprejurul acestei minunate con-

timuități, Europa și-a schimbat fața de mai multe ori, anticitatea s'a stins, evul mediu a murit. Trei imperii a lui Carol cel mare, a lui Carol al cincilea, a lui Napoleon s'au ridicat și au dispărut. Națiuni dintre cele mai înfloritoare nu mai sunt. Toate și-au făcut timpul lor, ideile, popoarele și împărățiile. Roma singură a rămas. Papa singur a rămas¹⁾ . . .

Noi înșine suntem martori juvenilei sale vitalități, căci fiecare dintre noi poate constata, că astăzi ca ori-când altădată sunt mai strânse legăturile de supunere, de respect de devoțiune ce unesc Biserica lui Christos de Scaunul Sântului Petru. O singură enciclică, o singură învățătură, ce pornește astăzi în lume dela înălțimea Vaticanului, noi o vedem îmbrătoșată fără întârziere, predicată cu entusiasm, apărută cu tărie, și propagată cu deplină abnegare în toate părțile globului de un cler luminat și pătruns de sfânta sa chemare.

Pre urma clerului vedem academii, reuniuni, corporațiuni și adunări pompoase și ilustre de mirreni eluptând drepturile Papatului, și dând prin acea lume spectacole abia pomenite până acilea în lunga sa istorie . . .

Instituțiunea primatului n'a fost întemeiată de Christos pentru-ca ea să se coboare cu Petru în mormânt, ci pentru-ca să rămână, ca și Biserica pururea neschimbată. Și dacă instituțiunea aceasta trebuie se rămână neschimbată în biserica lui Christos până la capătul veacurilor, este o cestiune capitală acea de a ști că unde se află ea acum, sau cu alte cuvinte, că cine este următorul și moștenitorul S-tului Petru. Glasul unanim al anticității creștine ne răspunde iarăși fără umbră de îndoiță, că acela este singur numai episcopul Romei celei vechi. Intru adevăr, spre a nu înainta decât puțin, dar' foarte elocinte mărturisiri, culese tot din biserica orientală însemnă, că aceasta făcând la 12 Martie amintirea sântului Grigorie, Papa Romei, cântă: „Făcutute-ai, prea sfinte păstoriule, următor în scaunul și în zelul Corifeului curățind popoarele și aducându-le la Dumnezeu. Următor fiind în scaunul principelui corului apostolic, de unde pronunțând cuvinte ca și fulgerile, iluminezi, o Grigorie, ca și o făclie pre cei credincioși. Stringându-te la sinul său cea dintâi dintre biserici, ea udă tot pământul de sub soare cu apele divine, ale cuvioaselor învățături: bucură-te o făclia religiunii, care luminezi prin strălucirile cuvintelor tale întreg rotogolul pământului.²⁾ In același chip cântărețul oriental cântă pe Clemente, pe Silvestru, pe Leon, pe Agaton . . . toți papi ai Romei, de moștenitorul corifelului Petru, de următor pe scaunul suprem al lui, de columna dreptei credințe și de dascalul religiunii, carele strălucind cu dumnezești dogme luminează lumina dreptei credințe și micșo-

rează negurile eresurilor.¹⁾ Și tot astfel găsim, că pontificele roman este părintele părinților, capul tuturor capilor, fântâna cea dela început curată a adevărului ortodocs și portul liniștit al bisericei întregi în potriiva tuturor tempestăților ereticali; capul tuturor episcopilor, Principele și doctorul credinței ortodocse și nepătate.²⁾

Găsim că lui îi aparține puterea cea mai mare peste sinoadele ecumenice, că el le convocă, le preșidează și prin gura lui întrânsele vorbește s. Petru, și că el le întărește hotărârile; mai departe că la el apelează cei nedreptățiți și persecutați începând cu Atanasiu, cu Petru, cu Chrisostom, cu Flavian, cu Ignățiu . . . toți patriarhi din Alesandria și din Constantinopol; că el depune și ridică patriarhi și episcopi în toate părțile lumii; că din cercetarea lui așteaptă alții cu marele Vasilie orânduirea bisericilor particulari și curățirea lor de neghina eresurilor; și spre a termina, găsim ca și într'o sintesă adunate întărite toate cele zise și cari se puteau încă zice, în următoarele cuvinte, și prin cari se adresa s. Tarasie patriarhul Constantinoplei din secolul al optulea către Papa Adrian: „Preoției tale celei mai de frunte e supusă toată puterea arhierescă; nu este drept-credincios, carele nu venerază scaunul în care șade corifeul apostolilor, carele pe noi pe toți credincioșii ne învață și ne cârmuiește.³⁾ Ei bine, dacă prin acestea fapte și cuvinte solemne nu se predică, nu se cântă primația universală și originea divină a Papatului, atunci trecutul, carele ni le spune, trebuie șters din istoria lumii, și pergamentele pe cari ele ne-au rămas trebuie arse, iar' cuvintele scoase din graiul omenesc; dar' chiar' și atunci, când toate s'ar' șterge, s'ar' arde, s'ar' scoate, s'ar' distruge, papatul nu se distruge ci rămâne în veci triumfător!

Fie așadară că noi am contempla papatul în existența sa cea plină de tărie și în acțiunea sa cea binefăcătoare, fie că am sări până la originea sa, nouă ne este cu neputință se nu rămânem loviți de strălucirile luminii dumnezești ce-l încunjură și ridică fără de asemănare preste toate instituțiunile de pe pământ. Și dacă îl vedem cu toate aceste hulit, odată și persecutat, în minte să ne vină domnilor, divina profeție, după care întocmai ca și biserica, a cărei centru și inimă el este, papatul e menit se petreacă într'o arenă de lupte mari și nesfârșite; dar' chiar' întru acea îi stă mărirea că prin ele se întărește și se încinge cu lauri de isbânde și mai mari. In minte să ne vină, că dacă *naia sfântului Petru ce purta destinele omenimii*⁴⁾ e isbită fără încetare în mersul său de valurile turbatului ocean, ea totuși nici odată nu se cufundă, căci pe rostrul ei însuși mâna aloftputernicului a scris: *nu o vor învinge-o pe ea!*

1) Mineul la respect. Urmări.

2) Lecțiunile din s. Teod. după Dum. Vameș, și Faris., Iust. Imp.; Sergiu Episcop. Ciprului în Epist. către Teodor P. P.

3) „Principali Sacerdotio Tuo omnis Episcopalis potestas subducitur: non est orthodoxus, qui non veneratur Sedem, in qua sedet Corypheus Apostolorum qui nos et omnes fideles docet et gubernat“ (Apud Azarian, Eccl. Arm. De Romano Pontifice Traditio, pag. 155).

4) Espresiunea lui Herder.

1) Migne „Dictionnaire d'Apologie catholique,“ tom. I. pag. 118.

2) Mineul, 12 Mart. fest. grec. ap. Nilles I. c. pag. 121.

Păr. Iacob) 3. Mărire-Și acum din Mineu șcl. cum ș'a arătat în Dum. lăs. de brânză.

25 Martie. Vineri. *Bunăvestirea.*

Joi la *Însărat* pe 3 cu Mărire-Și acum ale sărb. din Mineu. Intrat. Prohimenul zilei. Peremiile sărbătorii din Mineu. *La litié*: În luna a șasa... Mărire-Și acum: Binevestești Gavril. Stihovna sărb. cu Măr.-Și acum din Mineu. La binecuv. păinilor Troparul sărbătorii șcl Opust.

Vineri la *Mănecat*. La D-zeu e Domnul Troparul sărbătorii. Sedelele din Mineu. Antifoanele versului 4. Prohimenul sărbătorii din Mineu. Evanghelia sărb. La 50. Mărire Și acum. Pentru rug. și Stihirea sărb. din Mineu. Catav. Deschide-voiu... La cântarea a IX-a Ceeace ești... nu cântăm cu Irmoasele cu pripelele din Mineu. Luminăt. cu Măr. Și-acum ale sărb. Laudele pe 4 cu Măr.-Și acum din Mineu. Doxologia. Troparele sărbătorii. Opust.

La Sf. Liturghie. Incepem cu *Însăratul* zilei de 26 Martie. (Săborul mai marelui Gavril) pe 6, ale sărb. 3 și ale Arhangelui 3. Mărire-Și acum Trimis a fost... (vezi vecernia cea mare în 25) Intrat cu Evanghelia. Paremiile Triodoului: ori ale praznicului 2. Ectenia mică. Sfinte D-zeule. Apostolul și Evanghelia sărbătorii șcl. ale Sf. Liturghii a Sf. Ioan. La Axion Irmosul sărbătorii (vezi cânt. 9-a la catvasii) Cuminecarul: Ales-a Domnul Sionul.

La Însărat, Dupăcinarul cel mic fără canon.

27 Martie. *Duminecă a III-a Sf. Post sau a Crucii și Sf. Matroana vers. 3.*

Sâmbătă la Însărat. pe 6, ale inv. 3 și ale Triodului 3° Mărire-Și acum dogm. v. 3. Intrat. Prohimenul zilei. Stihovna inv. Mărire-Și acum. din Triod. Troparul inv. Măr. Troparul Crucii. Și acum. Troparul Bunevestiri.

Duminecă la Mănecat. Troparele ca Sâmbătă. Sedelele inv. Antifoanele versului șcl. precum s'a arătat în Dum. lăs. de carne. — *Evangh. inv. a 11-a Catavasiile Triodului. Luminăt. inv. a 11-a Măr.-Și acum a Crucii. Laudele pe 4, ale inv. 2. ale crucii 2. Măr.-Și acum Preabinecuv. Doxologia. La Sf D-zeule se va expune spre sărutare Sf. Cruce cu ritualul prescris în Triod-*

La Sf. Liturghie. Fericitrile v. 3. După Intrat: Trop. inv. Mărire: Condacul Crucii, Și-acum: Condacul Bunevestiri Apost. și *Evangh. Duminecii a III-a din Post. șcl. ale Sf. Liturghii a Sf. Vasile.*

La Însărat pe 6, ale Triodului 3 și din Mineu (SS. Păr. Ilarion și Ștefan) 3. Mărire-Și acum din Mineu. șcl precum s'a arătat în Dumineca lăs. de brânză. Prohimenul: Dat-ai moștenire.

— *Misă* —

BIBLIOGRAFIE.

— *La „Cartea Românească”* au apărut: *Ion Slavici: Nuvele*, vol. VI. ed. I. 75 Lei.

— *N. Ghiulea: Asociațiile țărănești* (formele, istoricul și rezultatul lor, as. țăr. în România) 58 Lei.

— *Ibsen-Marian: Hedda Gabler*, dramă în 4 acte, ed. III. 12 Lei.

— *„Cunoștințe folositoare”* Societatea Națiunilor de Artur Gorovei, 5 Lei; — *Valea Jiului din Ardeal*, de Pompei Hossu-Lugogiu, 5 Lei

— *Biblioteca Semănătorul Arad: Gh. Maior: Cele 12 fete de împărat și palatul fermecat*, feerie în 4 acte, 5 Lei.

— Inregistrăm cu multă bucurie întâiul număr al bibliotecii populare ce începe acum să se publice în Gherla: *„Adevărata Biserică a D. N. Is. Hristos. p. I. Pr. 15 Lei.* Gherla, Episcopia gr. cat. O recomandăm pentru școlari și popor la sate.

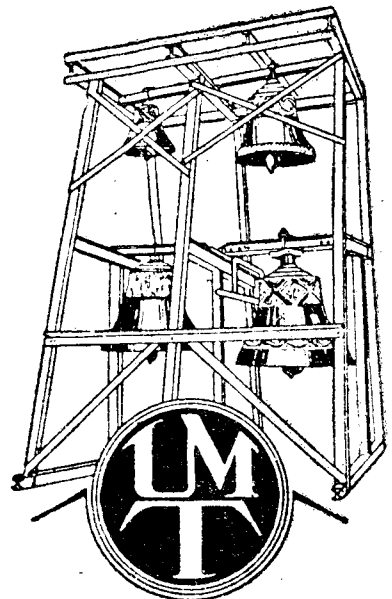

Str. Lunei 4.

Fondat 1872

TURNĂTORIA DE CLOPOTE
cea mai mare în țară

UZINELE METALURGICE TIMIȘOARA S. pe A.
Timișoara, IV. Str. A. Mureșanu No. 3.
Telefon 23-42

CLOPOTE

din material de prima calitate, scaune de fier, armonie și acord perfect. Rugăm cereți oferte și informațiuni detaliate gratuit.

„Tipografia și Librăria Românească” Oradea — Redactor resp.: Păr. Dr. Aloisie L. Tăutu.

